

۲۰۱۵/۱۱/۱۸

محمد نعیم اسد

استاد پوهنځی های اقتصاد کابل و هرات

انکشاف پوهنځی اقتصاد کابل بعد از جدائی از پوهنځی حقوق و دپلوماسی

قسمت دوم

4 - تجدید نظر در پلان درسی، تطبیق سیستم سمستر و کریدت و تشکیل دپارتمنت های اختصاصی 11

بعد از بازگشت تدریجی یک تعداد استادان بعد از ختم تحصیلات عالی به درجه ماستر و دکتری و اخذ یک تعداد استادان جدید از قبیل پروفیسور دکتر غنی غوثی¹، پروفیسور دکتر محمد حیدر داور²، پروفیسور دکتر التزام، مرحوم دکتر ابوی، دکتر سرزمین کیمور و دکتر سید عبدالله کاظم (استاد رسمی)، استادان افغانی و آلمانی (توامیت) مشترکاً به این عقیده رسیدند که باید بعد از ختم اعتصابات دوامدار پوهنتون در سیستم درسی پوهنځی اقتصاد تجدید نظر به عمل آید. در قدم اول ایجاب می کرد تا وظایف تدریس به استادان افغانی انتقال یافته و طبق شرایط توسعه و انکشاف علمی پوهنتون کابل اصلاحات لازمه در سیستم تدریسی پوهنځی اقتصاد بوجود آید. روی این مفکوره یک کمیته مرکب از مرحوم دکتر ابوی، مرحوم دکتر نیاز، دکتر کاظم، دکتر اسد، مرحوم پوهنیار حفیظ الله مرشدی، پروفیسور تیلمن و دکتر هنزلایت (از تیم آلمانی) تشکیل شد تا یک سیستم جدیدی طرح گردد که آزادی محصل را در انتخاب رشته اقتصادی، به صورت متفاوت و تشدید علوم اقتصادی اجازه بدهد. مزید بر آن باید در این سیستم ترتیب نصاب جدیدی درسی، تشکیل دپارتمنت های مطابق به نیازمندی افغانستان و خواہشات محصلان و تطبیق سیستم سمستر و کریدت مطرح بحث قرار گیرد.

بالاخره بعد از تحقیقات زیاد با آغاز سال تعلیمی 1352 (1973) یک پلان عمیق تعلیمی که به سویه و معیارات بین المللی عیار شده بود، شامل پلان تعلیمی درازمدت، تشکیل دپارتمنت های هفت گانه و تطبیق سیستم تعلیمی جدید (سمستر و کریدت) با انحلال سیستم موجوده تعلیمی آماده ئی تطبیق گردید. اینک به صورت فشرده اجزای سیستم اصلاح شده ئی تعلیمی از رهنمای تحصیلی پوهنځی اقتصاد که در ماه حمل 1352 و یا مارچ 1973 به استادان و محصلان توزیع شد، اقتباس می شود:

4-1 پلان تعلیمی جدید دراز مدت

طبق این سیستم محصلان می توانستند به پیمانہ ئی معینی کورسهای مرتبه و مضامین مطلوبه را یکی در پی دیگری که به آن علاقه خاص داشتند، آزادانه انتخاب نمایند. در این سیستم هیچ یک محصل نام خود را به نسبت ناکامی در یک یا دومضمون از دست نمی داد، بلکه کورس هائیرا که موفق نگردیده بود، آنرا تکرار می کرد. سال تعلیمی طوریکه قبل از ورود این سیستم مروج بود، چهار سال را در می گرفت. در سیستم جدید سال تعلیمی مانند سابق همان چار سال را در بر میگرفت. اما برای محصل چانس تحصیل تشدید موجود بود و محصلان می توانستند در ظرف سه سال یا شش سمستر کریدت های تعیین شده را حاصل نمایند. از نگاه نظری حد اکثر تحصیل برای یک محصل 6 سال و حد اقل 3 سال را در بر می گرفت. یک محصل باید مجموعاً در سال های تحصیلی خود موفق به

(1) پروفیسور دکتر غنی غوثی مدتی را به حیث استاد رسمی در پوهنځی اقتصاد تدریس کرد، اما بعداً به حیث رئیس بانک ملی افغان مقرر شد. 1

(2) پروفیسور دکتر محمد حیدر داور فوراً به وزارت مالیه فرا خوانده شد اما به حیث غیر رسمی مصروف تدریس علم مالیه بود.

اخذ 122 کرایه می شد. از سال تعلیمی سوم بیعد و همچنین از سال تعلیمی دوم هر محصل می توانست در پهلوی کورس های جبری مضامین انتخابی را هم گوش کند. مجموع ساعات درسی در هفته به 150 ساعت می رسید و بالای مضامین تقسیم می شد. مضامین به دو دسته عمده تقسیم گردید. مضامین اصلی و جبری و مضامین انتخابی. مضامین جبری شامل مضامین مبادی بود که باید هر محصل آنرا موفقانه بسر می رساند و مضامین انتخابی نظر به دیپارتمنتی که محصل به صورت آزاده انتخاب می نمود، دسته بندی می شد.

4-2 سیستم دیپارتمنت

پوهنځی اقتصاد به هفت دیپارتمنت منقسم گردید که عبارت از:

- دیپارتمنت اول: علم اقتصاد عمومی
- دیپارتمنت دوم: سیاست های عمومی اقتصادی
- دیپارتمنت سوم: علم مالیه و اقتصاد دولتی
- دیپارتمنت چهارم: اقتصاد تصدی عمومی
- دیپارتمنت پنجم: اقتصادی تصدی خصوصی و بانکداری
- دیپارتمنت ششم: انکشاف اقتصادی و اجتماعی
- دیپارتمنت هفتم احصائیه و ایگونیو میتری

هریک از دیپارتمنت هائی متذکره مسؤول تدریس و تحقیقی و اداره آن بود. به عبارۀ دیگر هر دیپارتمنت در مورد تطبیق امور تدریسی که به آنها محول شده بود، مسؤول شناخته می شد. دیپارتمنت های مربوطه مکلف بودند تا به محصلان در مضامین انتخابی و کرایه ها مشوره لازمۀ اعطا نمایند. دیپارتمنت ها که جدول مضامین مربوطه به آنها محول شده بود، در تطبیق آن و امور درسی مربوطه مسؤول بوده به صورت جدی از دایر شدن منظم مضامین مربوطه مراقبت می کردند.

دیپارتمنت ها باید تطبیق امتحانات را تنظیم کرده و اخذ امتحانات را با تزئین مهر مربوطه در کتابچه تحصیلی محصل باید تصدیق می کردند. در پهلوی وظایف امور علمی دیپارتمنت ها در ساحه اختصاصی خویش از امور تحقیقات علمی نیز بررسی می نمودند.

4-3 پلان تقسیم اوقات هفته وار

برعکس سیستم گذشته درسی در سیستم کرایه تدریس مضامین بالای تمام روز تقسیم شده بود (قبل از ظهر و بعد از ظهر). چنانچه قبل از ظهر از ساعت هشت صبح الی ساعت یک بعد از ظهر طور دوساعته سه مرتبه تدریس مضامین صورت می گرفت. بعد از ظهر الی پنج و پانزده دقیقه تدریس به عمل می آمد. بعد از هر دوساعت 15 دقیقه تفریح داده می شد. روز پنجشنبه تدریس مضامین صورت نمی گرفت. تقسیم تدریس مضامین به قبل و بعد از ظهر به سبب سه علت در نظر گرفته شده بود:

- برای اینکه از تقاطع تدریس مضامین حتی الامکان جلوگیری به عمل آید. به این وسیله یک تعداد زیادی امکانات انتخاب فراهم شده توانست.
- چون به تعداد تدریس مضامین افزوده شدو به سبب این که محصل امکان بیشتر را در انتخاب داشته باشد؛ از آنرو تدریس بعد از ظهر ضروری شد.
- برای اینکه اطاق های درسی تعمیر جدید پوهنځی بعد از ظهر هم مورد استفاده قرارگیرد.

به صورت عموم سیستم جدید درسی مورد علاقه بیشتر استادان و محصلان قرار گرفت: محصلان وقت کافی به اختیار داشتند و از این فرصت استفاده خوب می کردند به خصوص از کتاب خانه؛ همچنین برای انجام کارهای خانگی و آمادگی امتحان وقت کافی داشتند. درجه پابندی محصلان به سیستم درسی جدید طوری بلند بود که حتی در اوقات گرما صنوفی که دارای تعداد محصلان بیشتر از دوصد نفر بودند، طور خوش برضا حاضر شدند تا اوقات بعد از ظهر را به ساعت شش صبح تغییر دهند به این ترتیب یک تعداد از شش صبح و یک تعداد از ساعت دو یا چهاربه تدریس ادامه می دادند. از تشریحات بیشتر موضوعات تخنیکی در این جا صرف نظر می شود.

با بازگشت استادان پس از ختم تحصیلات عالی از آلمان (دکتور محمد نعیم، دکتور محمد امین فرهنگ، دکتور عبد السمع نور، دکتور سعید سمعی، دکتور عزیز نجیبی، مرحوم دکتور عزیز الله لودین، دکتور سید محمد سوما، دکتور سیدموسی صمیمی، دکتور محمد امین نعیمی و دکتور محمد انور دوست) و از ایالات متحده امریکا (دکتور مراد علی اصیل و دکتور صالحه ژوندی - پروفیسور دکتور التزام در اواخر دهه 60 عیسوی به حیث استاد مقرر شده بود) و مرحوم دکتور سید محمد منگل فارغ التحصیل از اتحاد شوروی وقت به حیث استاد رسمی و دکتور محراب

د پانوی شمیره: له 2 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولی

الدین پکتیاوال فارغ التحصیل بلغاریا به حیث استاد غیر رسمی، از تعداد ساعات درسی استادان آلمانی و استادان حق الزحمه ئی کاسته شد. چنانچه در ابتدای سال درسی 1357 تعداد استادانی که دارای درجه دکتری بودند به بیست و هشت نفر رسید. (قابل یاد آوری است که در پهلوی استادان متذکره، آقایان مختار زاده، دواد یار، فاروق شریفی با درجه ماستری از ایالات متحد امریکا)، محمد طاووس خُرك (ماستری هند)، مرحوم عبدالرحمن امین (مافوق لیسانس از آلمان) و عبدالروؤف خیلواک (ماستری در آلمان) هم به حیث استاد رسمی مصروف تدریس بودند) در همین زمان محصلان خارجی در پوهنخی اقتصاد خاصاً ایرانی به حیث محصل ثبت نام کرده بود. سیستم درسی جدید طوری مورد استقبال و تشویق استادان و ریاست پوهنتون قرار گرفت که استادان ب فکر تدریس ماستری شدند و حتی با پوهنتون کابل در این باره صحبت هائی به عمل آمد. از طرف دیگر ریاست پوهنتون کابل از پوهنخی اقتصاد خواهش کرد تا ای سیستم جدید پوهنخی اقتصاد را در سایر پوهنخی هائی که دارای سیستم کرایت نبودند، تطبیق نماید. قابل یاد دهائی است که دانشمند محترم و گرامی داکتر سید عبدالله کاظم از خزان سال 1974 الی تاریخ کودتای کمونستی که در جمله درخشانترین سال های پوهنخی اقتصاد کابل محسوب می شود، ریاست این پوهنخی را موفقانه به عهده داشت.

5 - برهم خوردن سیستم درسی در پوهنخی اقتصاد.

بدبختانه در اثر وقایع اخیر (کودتا ثور و عواقب بعدی آن) و بندی شدن یک عده استادان از قبیل مرحوم دکتور غلام محمد نیاز، دکتور محمد امین فرهنگ، دکتور سید عبدالله کاظم (رئیس آنوقت پوهنخی اقتصاد) و مرحوم دکتور عزیزالله لودین همه پلان ها و امیدواری ها نقش بر آب گردید. از نگاه اینجانب اگر مشکلات و بدبختی های اخیر رخ نمی داد، فاکولته اقتصاد مقام علمی خود را نه تنها در افغانستان بلکه در شرق حفظ می کرد. طبق اظهارات دکتور سربابی حتی در وقت حکومت حزب دموکراتیک خلق، روسها از سروی ئی که در باره وضع پوهنتون کابل کرده بود، پوهنخی اقتصاد را از نگاه استاد و پرسونل فنی و کتاب خانه ئی تخصصی به مقام اول ارزیابی کرده بودند که طبعاً این همه نتیجه توأمیت بود.

در روزهای اول کودتای شوم ثور، کمونست ها دفتر نماینده تیم توأمیت (Dr. Borgstedte) را کاملاً از بین برده و خواستند به جای آن یک توأمیت آلمان شرق را جانشین سازند³. یگانه کاری را که انجام دادند تدریس مضمون تیوری اقتصاد سیاسی را جبری ساختند. بعضی استادان در این زمان بعد از ختم دکتری از آلمان برگشته و به حیث استادان موفق به وظایف خویش ادامه دادند (مانند دکتور محمد انور دوست، دکتور عبدالوکیل منتظرو مرحوم دکتور نذیر شهیدی). به این طریق با وجود تلاشهای کمونست ها رابطه توأمیت به کلی از بین نرفت؛ اما رونق و کیفیت درسی قبل از کودتاه شوم در اثر مهاجرت یک تعداد استادانی که طور مسلسل به صورت مستقیم یا غیر مستقیم تحت تعقیب تهدیدات نظام آن وقت قرار داشت، به مراتب پائین آمد. استادان آلمانی و افغانی خارج کشور از طریق موسسه کار مشترک افغانستان (Arbeitsgemeinschaft Afghanistan) که هر چند سال دایر می شد، از چگونگی کار های تحقیقی و چاپ آن گزارش میداند. حالت اختناق در داخل افغانستان باعث شهادت دو استاد شد. در اثر شدت جنگ ها بین قوای کمونست ها و مجاهدین بالای سیستم درسی پوهنتون ها به صورت عموم و پوهنخی اقتصاد کابل به صورت خاص، اثرات بدی را در قسمت ظرفیت علمی به جا گذاشت. موجود کتابهای کتابخانه و تجهیزات درسی یا از بین رفتند و یا در اثر گذشت زمان مورد تجدید نظر قرار نگرفتند. یک تعداد استادانی که تا آنوقت افغانستان را ترک نه کرده بودند، مجبور به ترک وطن شدند و از اندوخته های علمی خویش طوریکه پیشبینی می شد برای رفاه ممکت و ارتقای سوبیه هموطنان خدمتی لازمه را انجام داده نتوانستند. این حالت اختناق آورهم بالای استادانی که در آنوقت مصروف ختم تحصیلات ماستری و دکتورا بودند، تأثیر کره باعث شد بعد از ختم تحصیلات خویش عازم وطن نشوند. این ها متشکل از 7 ماسترو 7 داکتر بود. صرف دکتور حمیداله نورعباد در زمان حکومت سران تنظیم های جهادی به وطن برگشت و در حال حاضر یکی از استادان مجرب و ورزیده پوهنخی اقتصاد کابل می باشد (به رتبه پوهنوالی که انشاءالله به همین نزدیکی ها به رتبه پوهاندی موفقانه و صرف به اساس اهلیت علمی خود ارتقا می نماید) که در پهلوی تدریس موفقانه بحیث متصد مرکزی پالیسی تحقیقاتی پوهنتون اجرای فعالیت می کند و در عرصه تحقیقات علمی خدمات بس ارزنده و شایانی را انجام میدهد.

³ به اساس معلومات دکتور سید محمد سوما

6 - همکاری های علمی بین پوهنتون افغانستان و یونیورسیتی های آلمان در قسمت تربیه استادان⁴ بعد از تأسیس جمهوریت اسلامی افغانستان

بعد از روکاری آمدن جمهوری اسلامی در جریان سال 2003 یک هیأت نیصلاح آلمانی غرض انکشاف تعلیمات عالی، تطبیق نصاب درسی و فراهم ساختن امکانات تحصیلات عالی به افغانستان در کابل کنفرانسی دایر نمودند که در آن بعضی استادان پوهنخی های پوهنتون کابل و بعضی استادان آلمانی که در افغانستان به نحوی اجرای وظیفه نموده بودند، اشتراک کردند. رئیس کنفرانس های یونیورسیتی آلمان پروفیسور Niehaus و پروفیسور لووشتاین (Loewenstein) در باره نصاب درسی جدید به حیث یک وسیله مهم ظرفیت سازی مقالات و بیانه های ایراد کردند. روز دیگر یک هیأت آلمانی تحت سرپرستی لووشتاین رئیس انستیتوت تیوری و سیاست انکشاف نیورسیتی بوخوم (که مسؤولیت دفتر توأمیت را در آلمان به عهده داشت) در پوهنخی اقتصاد آمده ضم مذاکرات در باره امکان همکاری بین پوهنخی اقتصاد کابل و انستیتوت تیوری و انکشاف اقتصادی نیورسیتی بوخوم صحبت نموده و برنامه نصاب درسی را به پوهنخی اقتصاد کابل معرفی نمود. در عین حال پیشنهاد کرد که به یک تعداد اسپسنتان های پوهنخی اقتصاد بورس ها تحصیلی اعطا می شود. اما به سبب اینکه بنا بر واقعات گذشته (طوریکه در بالای اشاره شد) کیفیت درسی پوهنخی اقتصاد از نگاه نوعیت و کیفیت درسی پائین آمده بود، از طرف آلمان ها پیشنهاد شد، که کاندیدان باید قبل از شروع ماستری در یونیورسیتی های آلمان یک تعداد کورس های تجدیدی را تعقیب نموده و در اخیر بعد از گذشتادن یک امتحان، موفق به اخذ درجه لیسانسه می شوند. ریاست پوهنخی اقتصاد و استادان این برنامه را برحق رد کردند؛ زیرا امتحان تکراری لیسانسه از هرنگاه به نظر آنها غیرمطلوب و قابل رد می باشد و مزید بر آن جانب افغانی اصرار داشتند که باید پروفیسوران آلمانی به حیث استادان مدرس به کابل بیایند. من (اسد) که در آن وقت به حیث استاد مهمان در پوهنخی اقتصاد کابل مصروف تدریس بودم، موضوع گذشتادن امتحان دوباره لیسانسه را با پروفیسور Loewenstein در میان گذاشته از وی خواهش کردم که باید آلمانها از موضوع امتحان دوباره لیسانس صرف نظر کرده در عوض از برنامه ارتقائی (Upgrade) صحبت کنند. این پیشنهاد از طرف پروفیسور لوون شتاین پذیرفته شد. طبق این برنامه اسپسنتان ها ئی که از پوهنخی های اقتصاد افغانستان فارغ می شوند باید قبل از شروع دروس ماستری یک دوره ارتقائی معلوماتی را موفقانه انجام دهند. مزید بر آن امتحان مجدد لیسانسه به امتحان صنفی اخیر کورس ارتقائی تبدیل گردد. این برنامه هم از طرف پوهنخی اقتصاد کابل رد شد؛ اما برنامه مذکور در اول از طرف پوهنخی اقتصاد هرات (در زمانی که به حیث استاد در پوهنتون هرات فعالیت میکردم - اسد-) و بعداً از طرف سایر پوهنخی های دولتی اقتصاد افغانستان مورد قبول قرار گرفت. چنانچه در اولین پروگرام ارتقائی معلومات (Upgrade) هشت اسپسنتان پوهنخی اقتصاد هرات سهم گرفته و جمعاً بعد از سپری کردن این دوره، برنامه ماستری دوساله را موفقانه انجام دادند. در زمان دوره ریاست پوهنتون این جانب (اسد) موافقه شد که اسپسنتان های اقتصاد هرات بعد از ختم هرسمستر برای سپری کردن یک سمستر به هرات بازگشته و بحیث استاد مصروف تدریس گردند. این برنامه در آنوقت که تعداد استادان در پوهنخی اقتصاد هرات کم بود، موثریت دوجانبه داشت: از یک طرف استاد با معلومات جدیدتر تدریس میکرد و از جانب دیگر فهم عملی این اسپسنتان بلند تر میرفت. اما این برنامه بارفع قلت استاد از بین رفت و اکنون کاندیدان میتوانند بعد از یک وقفه کوتاه به ادامه برنامه ماستری بپردازند. با گذشت زمان و مفید ثابت شدن این برنامه، پوهنخی اقتصاد کابل هم وادار شد تا اسپسنتان های این پوهنخی هم از این برنامه استفاده نمایند.

به صورت عموم از آغاز این برنامه (2004) تا حال 115 اسپسنتان های پوهنخی دولتی اقتصاد افغانستان از این پروگرام ارتقائی موفقانه استفاده نموده اند که از آن جمله 91 تن بدرجه ماستری نایل شده اند و 24 اسپسنتان هنوز هم مصروف سپری کردن دوره ئی ماستری در یونیورسیتی بوخوم میباشند.⁵ مزیت این پروگرام در این است که تدریس به لسان انگلیسی به عمل می آید و دانستن لسان آلمانی جبری نیست بلکه به هر اسپسنتان موقع داده می شود تا آلمانی را بحیث لسان دوم فرا گیرد. تحت این برنامه به آن اسپسنتان هائی ماستری چانس تحصیل درجه دکتری داده می شود که اولاً کاندید دکتورا ها طبق لوایح یونیورسیتی بوخوم دوره ماستری را به نمرات بلند تر سپری کرده

⁴ نکات 6 و 7 به اساس معلومات شخصی نویسنده که در هنگام اجرای وظیفه و کار های عملی که کسب نموده است، ارائه می گردد.

⁵ منبع معلومات- دفتر انستیتوت تیوری و سیاست انکشاف اقتصادی یونیورسیتی بوخوم.

باشند، و دوم کاندید باید شخصاً رهنمای دکتورای خود را جستجو نمایند و سوم اینکه باید بعد از ختم دوره ماستری اقل از دو سال بحیث استاد در پوهنځی مربوطه تدریس نمایند. در حال حاضر یکی از استادان (هرات) شامل برنامه دکتوری است و چهار کاندید دیگر (دو از هرات و یک از کابل و ننگرهار) شاید از ماه دسمبر سال جاری به برنامه دکتوری آغاز نمایند. این چهار نفر مکلف بودند تا یک دوره سه ماهه تحقیقی را در یونیورسیتی بوخوم (انستیتوت تیوری و سیاست انکشاف اقتصادی) سپری نموده و پروفیسران رهنمای دکتوری خویشرا پیدا نمایند. مزیت مهم برنامه ماستری این است که کاندید های ماستر مکلف اند تا کار ماستری شان موضوع تحقیقی افغانستان باشد.

7 - مزایا و نواقص برنامه توأمیت و همکاری پوهنځی اقتصاد

- هدف اولی و عمده توأمیت و همکاری عبارت از ارتقای سویه علمی پوهنځی (هائی) اقتصاد افغانستان بود و می باشد که تا اندازه زیاد بر آورده شده است. قرار داد اول و دوم توأمیت خاص برای پوهنځی اقتصاد کابل در نظر گرفته شده بود؛ زیرا در آن زمان صرف در افغانستان همین پوهنځی وجود داشت، در حالیکه قرارداد همکاری تمام پوهنځی های دولتی اقتصاد افغانستان را در بر می گیرد.
- در قرار داد اولی توأمیت مصارف معاشات بدوش افغانستان بود؛ در قرار داد دومی نه تنها معاشات استادان آلمانی بلکه مصارف تهیه کتب علمی برای کتابخانه، وسایل و لوازم درسی و ریسرچ استادان افغانی و آلمانی از طرف آلمانها تمویل می شد. اما مصارف برنامه همکاری در ابتدا از طرف بانک جهانی کار سازی می شد و بعداً در مصارف این پروژه وزارت تحصیلات عالی افغانستان، موسسه DAAD و وزارت تجدد و نو آوری ایالتی غربی آلمان هم شامل شد.
- در قرار داد توأمیت الی مدت ده سال استادان آلمانی مستقیماً در افغانستان در تدریس سهیم بودند و ترجمانی توسط استادان خود پوهنځی اقتصاد ویا خارج از پوهنځی به صورت حق الزحمه ئی به عمل می آمد که تدریس وقت بیشتر را در بر می گرفت. در قرارداد همکاری تدریس استادان آلمانی در افغانستان از یک طرف به سبب کم علاقگی پروفیسران آلمانی و از جانب دیگر به دلیل بلند بودن مصارف معاشات جنبه عملی را به خود نگرفته است. هم چنین برنامه دعوت استادان مهمان افغانی به استثنای یک مرتبه (استادان پوهنځی اقتصاد کابل) از بین رفته است. دلیل آن این است که استادان افغانی علاقه به افزایش معلومات خویش تحت شرایط⁶ آلمان نداشته و هم حاضر نیستند کار تحقیقی را در آلمان انجام دهند.
- به اساس قرار داد توأمیت به فعالیت های تحقیقی استادان افغانی به صورت فردی و یا مشترک (با استادان آلمانی) اهمیت زیاد داده می شد و استادان افغانی که به حیث استاد مهمان در آلمان اعزام می گردید، مکلف بودند تا کار تحقیقی خویش را در یک از مجلات آلمانی به نشر بیاورند. نشر این کار تحقیق برای استاد افغانی برای ترفیع علمی استاد محقق مهم بود. این پروگرام تاحال در قرار داد همکاری رعایت نشده است.
- به اساس قرار داد توأمیت استادان آلمانی مکلف بودند تا کار های تحقیقی خویش را در باره افغانستان در مجله هائی خاصی که به این منظور در نظر گرفته شده بود، به نشر رسانند. این کار در قرار داد همکاری تا حال به تحقق نرسیده است؛ زیرا استاد آلمانی در افغانستان تدریس نمی کند.
- طبق قرار داد توأمیت کتاب خانه ئی اختصاصی علوم اقتصادی مجهز از طرف آلمان آماده شده بود که تعداد کتب موجوده آن بیش از سه هزار جلد می رسید. در قرارداد همکاری کتب تهیه شده خیلی محدود می باشد. کتابهای محدود که تا حال تهیه شده اند، به حیث مواد درسی برنامه ارتقائی و ماستری در یونیورسیتی بوخوم انتخاب شده است.
- به اساس قرار داد توأمیت کتب ممد درسی اقتصاد در خود پوهنځی اقتصاد توسط استادان آن ترجمه می شد و بدسترس استادان و محصلان قرار می گرفت. در حالیکه مواد درسی طبق قرار داد همکاری توسط اشخاصی که در خارج از افغانستان بسر میبرند و به مسایل خاص ممد درسی دارای معلومات کافی نبوده، ترجمه شده و به اختیار استادان و محصلان پوهنځی دولتی اقتصاد افغانستان قرار داده شده است. در باره نوعیت و فهم ترجمه شکایات زیادی در پوهنځی های اقتصاد افغانستان وجود دارد.

⁶ (تحریر یک کار علمی با همکاری و یا به صورت مفرد به لسان آلمانی یا به انگلیسی، یا به فرانسوی و یا به روسی)

- به اساس قرار داد توأمیت در قدم اول آن اسپستانت های انتخاب می شد که فارغ التحصیلان مکتب امانی بوده و به لسان آلمانی بلدیت داشتند. درجه تحصیلی آن کمتر رعایت می شد. این کار به سببی صورت میگرفت که فکر می شد اسپستانت های آلمانی زبان باید قبل از آغاز تحصیلات عالیتر در آلمان، مدتی را (معمولاً یک الی دو سال) به حیث ترجمان استادان آلمانی ایفای وظیفه نمایند و دیگر اینکه این اشخاص به مقایسه اسپستانت های انگلیسی و فرانسیسی زبان تحصیلات دیپلوم را در مدت کمتر به اخیار می رسانند. متأسفانه هر دو پیشبینی تحقق نیافت. زیرا محصلان از نوعیت ترجمه این اسپستانت ها راضی نبودند و مدت تحصیل بعضی این اسپستانت های آلمانی زبان نه تنها کوتاه بلکه به درازا کشید و فیصدی ناکامی آنها در امتحان دیپلوم به مقایسه سایرین بیشتر بود. این مشکل در قرار داد همکاری فعلی تا اندازه زیاد از بین رفته است. زیرا از یکطرف لسان انگلیسی برای تحصیل ترجیح داده می شود و دوم اینکه اسپستانت ها تحت پروگرام خاصی نصاب درسی و مراقبت جدی انسیتوت تیوری و سیاست انکشاف اقتصادی برنامه ارتقائی و ماستری را تعقیب میکند و احتمال ناکامی خیلی کم است.
- نقص بزرگ برنامه همکاری در این است که (این نقص صرف متوجه پوهنتون ها و پوهنخی های دولتی اقتصاد افغانستان می باشد) از یک طرف اسپستانت هایی که از آلمان به افغانستان باز می گردند، بنابر عدم کفایت علمی استادان بلند رتبه، رهنمائی بهتر و تشویق نمی شوند از طرف دیگر این اسپستانت ها از طرف ریاست پوهنخی (خاصاً در پوهنخی اقتصاد کابل) مکلف به تشویق کار های تحقیقی نمی شوند که برای ترفیعات علمی آنها به اساس مقررات قانون تحصیلات عالی ضروری می باشد. بنابر این دلایل اکثر استادانی که بعد از ختم تحصیلات ماستری به وطن بازگشته اند یا به موسسات تحصیلی خصوصی غرض بهبود وضع عایدات خویش مصروف تدریس اند و یا در موسسات خارجی ایفای وظیفه می نمایند (قسمت اعظم این بیان درباره پوهنخی اقتصاد هرات صدق می کند). به این طریق استادان از یک طرف کار های تحقیقی را برای ارتقای علمی خویش انجام داده نمی توانند و از جانب دیگر در وظایف رهنمائی خویش برای تطبیق مقررات قانون تحصیلات عالی اهمال می ورزند.

ختم

د پانو شمیره: له 6 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ